

СУДЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

вул. Жилянська, 14, Київ, 01033

Ректорові Ужгородського
національного університету,
доктору медичних наук, професорові

СМОЛАНЦІ В. І.

пл. Народна, буд. 3,
м. Ужгород,
88000

Шановний Володимире Івановичу!

У провадженні Конституційного Суду України перебуває справа за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) приписів другого речення абзацу другого, абзацу третього частини першої статті 12, абзацу другого пункту 3 розділу „Прикінцеві положення“ Закону України „Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану“ від 15 березня 2022 року № 2136–ІХ зі змінами (далі – Закон).

Відповідно до приписів частини четвертої статті 59 Закону України „Про Конституційний Суд України“ та для забезпечення повного й об’єктивного розгляду справи прошу Вас висловити позицію стосовно порушених у конституційному поданні питань, а також дати відповідь на такі запитання:

– чи може право на відпочинок, яке гарантоване статтею 45 Конституції України, бути обмежене в умовах воєнного стану відповідно до частини другої статті 64 Конституції України; які вимоги конституцієдавець визначив щодо такого обмеження;

– яка юридична природа оплачуваної щорічної відпустки в розумінні частини першої статті 45 Конституції України;

– які умови надання оплачуваної щорічної відпустки має визначати закон з огляду на приписи статті 45 Конституції України;

– яка правомірна мета приписів другого речення абзацу другого, абзацу третього частини першої статті 12, абзацу другого пункту 3 розділу „Прикінцеві положення“ Закону, що унормовують питання щодо відпусток, зважаючи на умови воєнного стану в Україні;

– як вказане унормування питань щодо відпусток впливає на конституційне право на відпочинок, ураховуючи вимоги приписів статей 22, 45, частини другої статті 64 Конституції України;

– чи узгоджуються з вимогою домірності оспорювані приписи Закону щодо унормування питань надання щорічної основної відпустки, зважаючи на умови воєнного стану в Україні;

– чи відповідає принципу юридичної визначеності абзац другий пункту 3 розділу „Прикінцеві положення“ Закону.

Прошу надати відповідь до 16 вересня 2024 року.

Додаток: копія конституційного подання на 7 арк.

З повагою

суддя-доповідач

Віктор ГОРОДОВЕНКО

ОТРИМАНО
В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

вул.Підгірна, 46, м. Ужгород, Закарпатська область, 88000
тел: (0312) 61-33-21, 42-99-89 факс: (0312) 61-33-96
e-mail: official@uzhnu.edu.ua Код ЄДРПОУ 02070832

08.10.2024 № 4279/01-19 На № №357-005-16/2978 від 23.07.2024

Судді
Конституційного Суду України
Віктору ГОРОДОВЕНКУ

Шановний Вікторе Валентиновичу!

У відповідь на лист №357-005-16/2978 від 23.07.2024 ДВНЗ «Ужгородський національний університет» надсилає юридичну позицію у межах доктринального (наукового) тлумачення нормативно-правових актів, стосовно висвітлених в листі питань.

Додаток: 4 аркуша.

З повагою

Проректор

Олександр РОГАЧ

Марія МЕНДЖУЛ
+380506744856

Конституційний Суд України
16 / 1698 від 09.10.2024

Конституційний Суд України
вул. Жилианська, 14
м. Київ 01033

Судді
Конституційного Суду України
Віктору ГОРОДОВЕНКУ

ВИСНОВОК

на запит №357-005-16/2978 щодо надання юридичної позиції стосовно питань, порушених у конституційному поданні про визнання такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), положення речення другого абзацу другого та абзацу третього частини статті 12, а також абзацу другого пункту 3 розділу «Прикінцеві положення» Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» № 2136-IX від 15 березня 2022 року

У відповідності ст. 64 Конституції України, конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, окрім умов воєнного або надзвичайного стану із зазначенням строку дії цих обмежень. Повний перелік допустимих обмежуваних прав під час дії військового стану в межах тимчасових обмежень 190 № 7/2022 визначений ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

У сфері праці обмеження відбувається у двох напрямках. Щодо першого, то відповідно до п. 3 ст. 8 вказаного Закону, дозволяється під час військового стану використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю. Другий напрям, згідно п. 2 ст. 8 цього ж Закону передбачено можливість запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та захисту критичної інфраструктури і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. На основі ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», стаття 3 Указу Президента України від 24.02.2022 р. №

64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», уточнює перелік тих конституційних прав і свобод людини і громадянина, які обмежуються на період дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. встановлює особливості регулювання трудових відносин на період дії воєнного стану. У статті 12 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» йдеться, що у період дії воєнного стану надання працівнику щорічної основної відпустки за рішенням роботодавця може бути обмежено тривалістю 24 календарні дні за поточний робочий рік. Якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить більше 24 календарних днів, надання не використаних у період дії воєнного стану днів такої відпустки переноситься на період після припинення або скасування воєнного стану. За рішенням роботодавця невикористані дні такої відпустки можуть надаватися без збереження заробітної плати.

Водночас, стаття 64 Конституції України передбачила чіткі критерії для обмеження основних прав:

- 1) Обмеження права людини має бути передбачено Конституцією України;
- 2) Для обмеження права людини має бути оголошено воєнний або надзвичайний стан;
- 3) Повинен передбачатися строк дії обмеження права.

4) Не допускається обмеження прав та свобод, передбачених статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

З одного боку, право на відпочинок, що включає і право на відпустки гарантоване ст. 45, може бути обмежене у відповідності до ч. 2 ст. 64 Конституції України. З іншого боку, не всі види відпусток підлягають обмеженню, виняток передбачається ст. 24, права по якій не підлягають обмеженню навіть у воєнний чи надзвичайний стан. Зокрема, відповідно до ч. 2 ст. 24 не підлягає обмеженню право жінок та жінок із дітьми (матерів) на оплачувані відпустки та інші пільги.

Конституційний Суд України у ряді своїх рішень зауважував на важливості застосування принципу домірності у аспекті гарантування верховенства права. Так, у Рішенні Конституційного Суду України (Другий сенат) від 21 липня 2021 року № 3-р(II)/2021 у справі за конституційною скаргою Одінцової Олени Анатоліївни щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень абзацу другого статті 471 Митного кодексу України було зауважено, що: *«З огляду на це принцип верховенства права, зокрема така його вимога, як принцип домірності, є взаємопов'язаними фундаментальними засадами функціонування усієї юридичної системи України, у тому числі нормативного встановлення законодавцем адміністративної відповідальності. Отже, конкретні санкції за адміністративні правопорушення мають бути справедливими та відповідати принципів домірності, тобто законодавець має визначати адміністративні стягнення з урахуванням їх виправданості та потреби для досягнення легітимної мети, беручи до уваги*

вимоги адекватності наслідків, які спричинені такими санкціями (у тому числі для особи, до якої вони застосовуються), тій шкоді, що настає в результаті адміністративного правопорушення.»

У рішенні Конституційного Суду України (Другий сенат) від 21 липня 2021 року № 4-р(II)/2021 у справі за конституційною скаргою Бівалькевича Богдана В'ячеславовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 8 розділу XI „Прикінцеві та перехідні положення“ Закону України „Про Національну поліцію“ вказано: «Аналізуючи домірність (пропорційність) втручання у право на працю Бівалькевича Б.В. та дотримання наданих йому Основним Законом України гарантій захисту від незаконного звільнення, Конституційний Суд України враховує, що зміст конституційної гарантії захисту від незаконного звільнення полягає також у тому, що при законодавчому регулюванні цих відносин мають бути дотримані вимоги Конституції України щодо створення державою умов для повного здійснення громадянами права на працю у випадках, коли звільнення працівника відбувається всупереч його бажанню».

Крім того, важливим елементом верховенства права є принцип правової визначеності. Щодо цього вже також є усталені позиції Конституційного Суду України. Так, у Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України „Про міліцію“ від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010 визначено: «Одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, у якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки.»

Враховуючи, що Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» передбачено у ст. 12 гарантування права на відпустку із обмеженнями, зумовленими воєнним станом, а саме: «У період дії воєнного стану надання працівнику щорічної основної відпустки за рішенням роботодавця може бути обмежено тривалістю 24 календарні дні за поточний робочий рік. Якщо тривалість щорічної основної відпустки працівника становить більше 24 календарних днів, надання не використаних у період дії воєнного стану днів такої відпустки переноситься на період після припинення або скасування воєнного стану. За рішенням роботодавця невикористані дні такої відпустки можуть надаватися без збереження заробітної плати», саме тому, було передбачено у ч. 3 Прикінцевих положень, щоб гарантувати правову визначеність, що: «Цей Закон діє у період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану", та втрачає

чинність з дня припинення або скасування воєнного стану, крім: другого речення абзацу другого частини першої та третього речення абзацу третього частини першої статті 12 цього Закону, які втрачають чинність з моменту використання днів відпусток, які були перенесені на період після припинення або скасування воєнного стану». Водночас виникає питання щодо того, яка ж буде максимальна тривалість дії вказаної норми, оскільки для різних категорій працівників, можуть передбачатися різні щорічні додаткові відпустки. У цій частині норма потребує додаткового роз'яснення.

Отож, враховуючи принцип верховенства права, складовим якого є принцип домірності, обмеження права на відпустку в умовах воєнного стану також повинно відбуватися у порядку та на підставах, визначених законом, норми якого мають відповідати вимогам верховенства права, мають бути спрямовані на досягнення правомірної (легітимної) мети, а також бути домірними (пропорційними).

Виконали:

декан юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
доктор юридичних наук, професор

Ярослав ЛАЗУР

професор кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
доктор юридичних наук, професор

Марія МЕНДЖУЛ

доцент кафедри цивільного права та процесу
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
кандидат юридичних наук, доцент

Любов НЕЧИПОРУК

inbox@ccu.gov.ua (1)

Від: Ректорат УжНУ <official@uzhnu.edu.ua>
Надіслано: 9 жовтня 2024 р. 10:46
Кому: inbox@ccu.gov.ua
Тема: Fwd: Судді В. Городовенку
Вкладення: скани.PDF

Ужгородський національний університет

<https://uzhnu.edu.ua>

